

Història

L'aportació dels gironins al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana

Jordi Bort

Grup de participants en el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana. El primer per l'esquerra, dret, és Joaquim Ruyra.

Del 13 al 17 d'octubre de 1906, ara fa 100 anys, tingué lloc a Barcelona el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, amb l'objectiu d'estudiar el català «en la seva íntima estructura».

Les sessions del Congrés, que se celebraren al Palau de Belles Arts de Barcelona, giraven al voltant de tres seccions: la filològica-històrica, la literària (en la qual participà activament Joaquim Ruyra) i la social i jurídica.

Entre els congressistes, d'arreu de totes les terres de parla catalana, hi havia Pompeu Fabra, Francesc Cambó, mossèn Miquel Costa i Llobera, Joaquim Ruyra, Teodor Llorente, Joan Maragall, Àngel Guimerà, Enric Prat de la Riba i mossèn Antoni M. Alcover, entre d'altres.

A més de Joaquim Ruyra, la representació de les comarques gironines, era ben nombrosa. Com a congressista honorari hi havia Joaquim Gay i Panella, representant de l'Ajuntament de Roses. I com a congressistes honoraris protectors hi havia l'Ajuntament de Figueres, el de Sant Feliu de Guíxols i l'Orfeó de Cassà de la Selva.

Hi van assistir més de cent representants de la cultura de la ciutat i de totes les comarques

Els congressistes gironins

Pel que fa als congressistes efectius, hi havien els següents:

De Girona: La revista literària *Armonia*, Manuel Bargunyà i Bellido, mossèn Josep M. Ballbardo, Enric Camps, Ramon Forn Ballet, Joaquim Franquesa Barceló, Joaquim Font, Josep Fornés Parés, Adolf Jaumandreu, el director de *Lo Geronés*, Francesc Montsalvatje Fossas, mossèn Josep Maria Pou i Batlle, Salvador Padrós, revista *La Regeneración*, Jaume Bosacoma, mossèn Josep Riera, Emili Saguer Olivet, mossèn Josep Sala, Nicanor Trias i Tarrés, Joan Baptista Torroella, Salvador Torras Domènech i Antoni Trincheria.

De Capmany, hi havia el mestre Gregori Artizà. D'Albareda, Joan Ribas i Josep. De Lladó, Pere Vayreda i Oliva. De Calella, Associació Nacionalista, Joan Banús i Moreu. De Bordils, Jacinto Codina i Massot. De Roses, Aplech Autonomista. De Vilabertran, mossèn Joaquim Bover i Teixidor. De Sant Feliu de Guíxols, Julià Bohigas i Canadell, Agustí Cases i Vinyes, Centre Català, Maria Pilar Casas i Vinyas, Sebastià Colom, Pere Dausà i Arxer, Leopold Oliu Cubias, Rafael Patxot i Jubert, mossèn Josep Perelló i Cunit, Lluís Rodas i Valls, Joseph Sala Esteve, Octavi Viader. De Castelló d'Empúries: Eduard Budó, Narcís Casademont, Ignasi Fages, Pere Sunyer. De Ripoll, Llorens Bonet, Eudald Castany, Josep Català, Josep Morera Bosch, Modest Sayost.

De la Bisbal, Bonaventura Casadevall. D'Olot, Joan Colomé, Esteve Cardeús, Josep M. Garganta, Geroni Gelada, Institut Olotí d'Arts i Ciències, Josep Planagumà, mossèn Pere Pujol, Ramon Pujolar, Josep Saderra, Joan Serrat. De Rocabruna, mossèn Jacinto Costa.

De Figueres, Centre Catalanista, mossèn Joan Pagès Benet, Carles

Fages, Joan Junyer i Ribera, Josep Presas. De Recasens, Guillem Comalat. De Palamós, Joan Baptista Camós, Josep Figa i Oliu, mossèn Fèlix Paradedeta, Miquel Roger i Crosa, Miquel Vingut. De Sant Joan de les Abadesses, Centre Catòlic d'Obrers. De Palafrugell, Lluís Deulofeu i Jubal, Joan Juanola i Camalat, Joan Linares Delhom, Marian Linares Delhom, Pere Pasquet, Joan Vergés, Barris. De Beget, mossèn Ferran Dou i Arumí. De Cassà de la Selva, Lluís Frigola i Prat. De Santa Coloma de Farners, Josep Fàbregas Planas i Joaquim M. Iglesias. De Camprodon, Josep Góngora, Joaquim Koch, Josep M. Pascual i Serra, Josep Quatrecazes i Genís.

De Campdevàrol, mossèn Eudalt Golis. De Lloret de Mar, Emili Martínez, mossèn Francesc Magí i Camps, Joan Rissech. Del Port de la Selva, Andreu Marés i Cervera. De Blanes, Joaquim Ruyra i Oms, Joan Ribas Carreras, Joan Valentí Feliu. De Pals, Jaume Rosich i Bassa. De Cadaqués, Sebastià Rahola i Escofet. De Sant Hilari Sacalm, mossèn Pere Sabater. De Vilafant, mossèn Marian de Macià.

La sessió inaugural

«En la ciutat de Barcelona, a dos quarts d'onze del dia 13 del corrent comensà en el Teatre Principal la sessió inaugural del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana».

Després d'unes paraules de salutació de l'alcalde de Barcelona, Salllehy, el secretari general de les comissions, Jaume Algarra, llegí «una Memoria historiant dels treballs realitzats per la organització del Congrés».

Tot seguit, va ser mossèn Antoni M. Alcover qui pronuncià el discurs inaugural. Entre altres coses, mossèn Alcover digué: «Sí, l'estimam la nostra llengua ab tota la nostra ànima [...] la

volem honrada dels propis, respectada dels extranyis, lliure de qualsevol esclavatge, neta de tota depuració y de tot estrangerisme. La volem potent, esplèndida, llampant, plena d'ecssis y de dolsor [...] Per amor a tot axo, hem convocat y celebrem aquest Congrés, per encendre y aclamar més y més en l'amor d'aquexa llengua els cors dels qui la parlen».

El Dr. Alcover es lamentava de la manca d'un diccionari i d'una gramàtica, així com d'una infraestructura logística de treball: «Tenim centenars de col·laboradors que'ns repleguem materials per aquexes dues obres; tenim més de duescenten mil cèdules lexicogràfiques replegades [...] pero no tenim encara, ni de bon tros, totes les qu'hem de mester. Cal replegarne moltíssimes més».

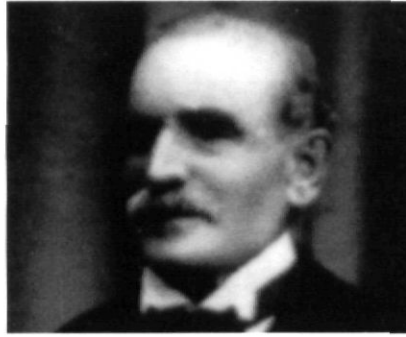
Mossèn Alcover continuava: «i és precis dir-ho ben clar i ben fort! Son moltes encara les comarques, no parlem de València, Balears y Rosselló, sino de la mateixa Catalunya, aont no s'hi es comensada la replega del vocabulari ni de les formes gramaticals...la qüestió, es dur avant l'obra colosal, l'obra gegantina, l'obra heroyca d'alsar aquexa llengua de la postració, depuració i esclavatge».

La intenció, doncs, del Congrés, segons Alcover, tenia per objectiu «alsar aquexa llengua, alsarla amunt, ben amunt, fins a fer-la reynar dins el cor de tots els seus fills y dins tot el territori que li donà Deu y que negú li pendrà, si nosaltres no volem».

Acabat el discurs de mossèn Alcover «llegiren o pronunciaren afectuosos discursos de salutació el doctor Pere Enees Guarneiro, catedràtic de la Universitat de Pavia, Mr. Foulché-Delbosc, director de la *Revue Hispanique*, de París, el Dr. Adolf Bonilla Sanmartin, catedràtic de la Universitat de Madrid, el doctor D. Vicent

Joaquim Ruyra.

Gregori Artizà.

Antoni M. Alcover.

Mancho, catedràtic de la Universitat de València, Mons. Esteve Casaponce, Rector d'Ares-Sur-Tech, el professor Joan Palomba, Mestre d'Escola d'Alguer y Mossèn Miquel Costa y Llobera, Mestre en Gay Saber».

Com diu l'acta de la sessió inaugural, «tots foren molt aplaudits essent aclamades les nacions y pobles que representaven, com també ho fou D. Teodor Llorente de València [...] y l'Ilm. Sr. Carsalade Du Pont, Bisbe de Perpinyà».

La primera sessió: Ruyra

Les sessions se celebraren al Palau de Belles Arts de Barcelona.

El dia 15 d'octubre «a les onze del matí» començà la primera sessió de la Secció Literària, i s'entrà «en el període de les discussions dels temes, y'l senyor Joaquim Ruyra, esposa'l seu, qui té per enunciat: "la nostra llengua en les obres literàries. Causes de la formació del llenguatge literari com a diferent del vulgar"».

Joaquim Ruyra creia «que'l pensament artístich sent vers el llenguatge tres menes de necessitats essencials: necessitat de riquesa interna o mental, necessitat de riquesa externa o formal y necessitat de comunicació»; en segon lloc, Ruyra exposà «que'l més bon ordre de fonts que's pot seguir per millor satisfer la primera de les esmentades necessitats ab menys perjudici de la tercera, es el de la següent enumeració: parla viva, llenguatge antiquat, construcció llatínica, barba introducció y lliure invenció (*vid.*: Horaci. Ep. Ad. Pis VII)»; en tercer lloc, Ruyra manifestà «que la poca afició al estudi del català antich y l'intens y general estudi

del castellà, a la nostra terra produeixen en el bon ordre del nostres coneixements lingüístics una pertorbació perniciososa al nostre llenguatge literari».

I per concloure, Ruyra afirmava que «per evitar els danys de la pertorbació que's senyala en la conclusió anterior, cal fomentar l'estudi del català dels sigles d'or y aixecar veus de reprovació contra la introducció y sosteniment innecessaris de formes de quart ordre y molt especialment de mentalitats sintàctiques castellaness».

La segona sessió: Artizà

A la segona sessió, que «s'obrí a les Quatre de la tarde del dia 15», prengué la paraula «D. Gregori Artizà, mestre d'escola jubilat, de Capmany, perquè defenses les conclusions del seu tema, "Importancia y necessitat dels estudis gramaticals per tota literatura y especialment per la nostra. Creació d'una Acadèmia o Institut de llengua catalana"».

Artizà exposava: «[hi ha] a l'actual literatura catalana un gran desconcert, que confón y perturba l'aprenentatge de la llengua» i per això creia convenient «establir una Gramàtica tot lo possible autorisada, que ecobri els barbarismos, capritxos y corruptelas, y fixi una doctrina senzilla, formal u fonamentada, que guí per bon camí i desvaneixi els duptes».

Gregori Artizà animà el Congrés a constituir una «Acadèmia o Institut ab persones competents del Congrés o Acadèmia de Bones Lletres, afeginthi companys de totes les comarques de la llengua catalana, coneixedors de llurs particularismes lingüístics, al obgecte de poder resoldre ab complert coneixement

de totes les varietats idiomàtiques y dialectals, celebrant anyalment una o dues sessions plenes y confiant a una Junta permanent els assumptes ordinaris y urgents d'entre any».

Com es pot veure, tant l'aportació de Ruyra com d'Artizà elevaren el to intel·lectual de les sessions congressuals.

La ponència de Joaquim Ruyra rebé 374 vots afirmatius, 1 de negatiu i 119 abstencions. Pel que fa a la de Gregori Artizà, rebé 80 vots afirmatius, 270 negatius i 144 abstencions.

La sessió de clausura

La sessió de clausura del Congrés tingué lloc el 17 d'octubre «al Teatre Principal, adornat com per la sessió inaugural, y plé d'una immensa gentada».

Va ser el Dr. Alcover qui «obrí la festa, cedint la paraula al secretari, qui llegí la llista d'adhesions revudes al Congrés».

Després d'unes paraules de Pere Vidal de Perpinyà, el «Vis-president de l'Associació de Lectura Catalana» llegí «una poesia d'En Teodor Llorente, feta aqueix meteis dia per aquell acte. L'eminent poeta valencià se'n du una gran ovació y's veu obligat a alçar-se en salutació d'agrahiment».

La poesia de Llorente, deia així: «Germans de la gloriosa Catalunya els de l'illa daurada y Rosselló, / però l'oblit del vostre origen, no; pera recort d'aquest venturós dia, —per la partida solament amarch— València una abraçada vos envia, arborant com penó de germania, la llengua d'Ausies March.»

Posteriorment va parlar el congressista alguerès Antoni Ciuffo, el

Joaquim Ruyra i Gregori Artizà van presentar-hi ponències amb èxit desigual

professor italià Dr. Guarneiro, i Calmette, «catedràtic de Montpeller». Joan Alcover, en nom de Mallorca, parlà dels vincles familiars que uneixen Mallorca a Catalunya, i «fa notar el ridícul del qui neguen llastimosament aqueixa fraternitat imposada per Deu».

Tot seguit prengué la paraula «el profesor de l'Universitat de Madrid, doctor D. Adolfo Bonilla», que va llegir una carta del Dr. Menéndez y Pelayo, en la qual manifestava que la seva salut no li permetia «assistir al Congrés ni presentar-hi cap proposició», i afegia Bonilla: «pero diu que hi serà en esperit».

Posteriorment parlaren «els presidents de les tres seccions en que's dividí el Congrés, a l'objecte de donar compte de les tasques realitzades».

Mossèn Alcover clausurava el Congrés amb aquestes paraules: «els treballs que se son fets a totes les seccions, es evident que resultaran fructuosíssims... que seran ocasió de grans coses a favor de la nostra llengua [...] El Congrés ha lograt interessar l'atenció de Barcelona, de Catalunya, dels elements intel·lectuals de València, Balears, Rosselló [...] l'obra del Congrés no es acabada; tot just ha comensat. Es ver qu'avuy el tancam el Congrés pero la seva obra ha de seguir endavant, pero de bon de veres». Per a Alcover «el Congrés ha de comensar una nova era per la nostra llengua, per la nostra filologia, per les nostres lletres».

Amb paraules d'agraïment, mossèn Alcover acabava així el seu discurs: «Germans: merces a tots els catalans, els de les Balears y reyne de València y els d'Alguer [...] tots los quals han donat a n-e'Congrés, ab llurs treballs y cooperació entusiasta, una importancia y una trascendencia imponderable [...] ¡Obrers de la Pàtria, fills de la llengua Catalana, endevant! ¡Coratge i bona feyna!».

El Congrés, cent anys després

Mimar la nostra llengua és la manera més sentimental i més humana d'estimar-la: parlar, escriure, viure en català són els pilars sòlids i fermes per continuar construint un país, amb identitat pròpia i temperament singular. En la diversitat recau la riquesa cultural, l'essència de la unitat del poble català, balear i valencià. La força oculta dels nostres avantpassats passa per la memòria històrica d'un temps passat, amb testimonis presents, que ens deixen el llegat del futur. Rebem una herència viva formada per un patrimoni espiritual, una producció escrita excepcional, un teixit social i econòmic fort i emergent. Tenim la fortuna de veure el món per una finestra oberta, plena de llum. Saber aprofitar l'oportunitat que ens dona la vida és la millor manera de dignificar el nostre poble. Sempre des del respecte, on no falten mai el sentit comú i les ganes per continuar mantenint uns valors autènticament humans, amarat de civisme.

Amb la descripció de les sessions inaugurals i complementàries, celebrades en el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, podem veure les transformacions i canvis que la nostra llengua ha sofert al llarg del temps. Cent anys després, podem llegir com escrivien el català els nostres avantpassats, què pensaven sobre el tema lingüístic escriptors catalans, valencians o balears. Quina era la situació en què es trobava la llengua i quines actuacions necessitava per millorar-la. La nostra llengua és el nostre transport i la dedicació dels lingüistes va ser decisiva per a l'ortografia, gramàtica, morfologia i sintaxi de la llengua catalana. L'estudi de la llengua, en tots els seus àmbits, ha sigut prioritari per a la seva difícil supervivència. El món acadèmic s'implica en el treball per a una correcta lectura i escriptura. La universitat insisteix en la divulgació i coneixença

El Congrés, vist per La Tralla (19 d'octubre de 1906).

d'obres i autors. Els mitjans de comunicació fan la llengua més propera al poble. Tots els estaments de l'Administració pública (uns més que altres) han recollit punts significatius, per poder emprar la llengua com a vehicle de comunicació oficial. Reconeixem en les normes i decrets de la legislació vigent l'oportunitat per a la utilització de la llengua com un dret respectat i alhora dignificant per a la identitat d'una cultura singular. En l'àmbit laboral han estat moltes les professions que han reflectit i reflecteixen, en la nostra llengua, l'ideari i el treball diari de la professió en arxius, documents i històries sanitàries o jurídiques, com ara infermers, advocats, restaurants, policies, bombers, professors... Però tot això ha sigut possible gràcies a un pilar fonamental, a un tret significatiu, a una essència irrenunciable i tenaç, a un do actiu i comunicatiu, a un valor fidel i tradicional. Tots aquests estudis han sigut gràcies al Poble. Al poble que ha parlat la llengua i l'ha mantingut, estimat i cuidat, l'ha respectat i dignificat. I ací tenen tots cabuda. Fins i tot, aquells més menyspreats i desemparats dels drets de la legislació, aquells més manipulables i fàcils de dominar, perquè malgrat no saber escriure i llegir el català l'han parlat. Han sigut capaços de transmetre a les seves generacions una forma de pensament, una particular manera d'entendre el món i de viure la vida. El poble és el pols d'una societat. És el batec d'una llengua.